

Přílohy

1) Výpovědi vězňů vztahující se převážně k Františku Zelenkovi uložené v Dokumentačním oddělení Památníku Terezín

A 5523 (1107)

„V Terezíně se hrála divadla, byly tam přednášky. Konaly se legálně na půdách. Byli tam i katoličtí kněží a jeptišky.“

Marie Weinerová – cit. s. 4., 6. 8. 1899 v Plzni, A 5523 (1107).

Plzeň 18. 11. 1972 sepsala J. Jarošová, 5 stran.

A 222/80 (1962), A 6772

„Pamatuji si na spoluvězně Františka Zelenku, který pomáhal při vystoupení „Broučci“ pro MČK, dále na Haase, Frittu, oba kreslili poměry v ghettu.“

Podle rozhovoru s Lustigem Františkem dne 16. 4. 1980 v Miskovicích zapsala Eugenie Štíbrová, 2 strany.

A 8729/ A 17/95, 2336

„V L 410 jsem se taky setkala se sionistickou skupinou. Večer nám dělali různé přednášky, chodili za námi i architekt Zelenka z Osvobozeného divadla, operní pěvec Karel Berman a jiní známí specialisté.“

Hana Hermannová rozené Poláková – cit. s. 3, 5 listů, A 8729 (2336) orig. A 17/95

Rozhovor natočila Jiřina Fleischmanová dne 14. 12. 1992, 5 stran.

A 5464 (1161)

„V Terezíně se sešlo mnoho vzácných lidí, jako Karel Poláček s manželkou a dcerkou, dr. Norbert Frýd, Karel Ančerl, František Zelenka, Karel Švenk, Karel Berman, Gideon Klein, malíř Bedřich Fritta, a ti v půdních prostorách kasáren rozdávali kulturu. Byli jsme vděční za každý kousek improvizace, a pro nás lidi z Čech, kteří jsme svůj domov měli tak velmi rádi, znamenala česká písnička, přednáška s vlasteneckým tématem velmi

mnoho. Z těch shora jmenovaných, pokud je mi známo, přežil Norbert Frýd a dirigent Karel Ančerl, který už také dnes nežije. “

Prokopová – cit. s. 4, 9 listů, A 5464 (1161). Podle záznamu Marie Prokopové, který je přiložen ke vzpomínce, zapsala Jana Kořánová, září 1973, 9 stran.

A 11489, A 4/97 (2405)

„Když člověk měl zájem sehnat nějaké listky, tak to trochu šlo. Tak Brundibár, viděla jsem snad všechna představení, která se hrála, snad taky proto, že jsem se znala s architektem Františkem Zelenkou, který mi udělal vlastní kalendář – ten je už v muzeu, myslím na rok 1944, v červených deskách, pochopitelně ručně dělaný. “

Blasková – cit. s. 6, 12 listů, A 4/97 orig. A 11489 (2405). Vzpomínka Hany Blaskové rozené Aschermannové, vzpomínku nahrála na 1 magnetofonovou kazetu L. Chládková (1. 2. 1996), opis na 11 stranách pořídila Š. Ratajová, úvodní list doplnila E. Němcová

Ota Růžička, S 34 834.

O Otto Zuckerovi a Freizeigestaltung

„Úplně zneužil velkého divadelního vypravěče Františka Zelenku, jehož nechával kreslit čistě pro skicák, nenechal mu je realizovat, ačkoliv to byly neobyčejně zdařilé práce. Místo toho ho nutil do režie, ačkoliv Zelenka v ní žádnou zkušenost ani znalost neměl. Tak vznikla definitivní podoba Moliérova „Dandina“. Byl to nejspíše Zucker, který při nejmenším poradil Zelenkovi, aby se zúčastnil druhého terezínského filmu, který vznikl v roce 1944, čímž znesvětil památku tohoto výtečného vypravěče mezi jinými i mnoha revue V+ W. “ (str. 12)

„Vím pouze něco a ne všechno o kultuře v Terezíně. Tam jsme měli publika habaděj. Toto publikum najde i tato kniha. Je to totéž publikum, které chodilo do Osvobozeného divadla, totéž publikum, které chodilo k E. F. Burianovi. Jestliže divadlo bojuje, najde a nachází spojence. Terezínské divadlo bojovalo. A tak nachází spojence po 25 letech. “ (str. 12)

„V Terezíně se zkoušelo dlouho a tvrdě. Někaké „polohlasem“ nebo „ono to dojde až na představení“ neexistovalo. Všechny role se učilo nazpaměť. Kázeň na zkouškách byla absolutní. “ (str. 12)

František Zelenka v Terezíně

„Mezi statisíci zavlčenými do Terezína byl František Zelenka. Jeho potřeby byly víc, než skromné; nevím, zda si kreslicí potřeby přinesl sebou, či snad mu je velkoryse věnovala rada starších. Sedal si ke kdekterému stolu, rozevíral svoji mapu a kreslil a kreslil. Bylo příjemným požitkem dívat se na vzhledného muže, jak to provádí se západem a vnitřním zaujetím. Myslím, že to byly chvíle, kdy byl dokonale šťasten i v Terezíně. Asi zapomínal na všechno, co se děje kolem něho; jednou mi ukázal tuto mapu. Byly to návrhy jeviště, návrhy kostýmů, programů a her, které byly plánovány ještě docela mlhavě, a které se nikdy neuskutečnily. Jako např. právě Netopýr. V případě, že se tento skicář ztratil, je to ohromná škoda. Vždyť to byl soubor terezínských divadelních snů. Byl to soubor veleděl jevištního výtvarnictví. Zelenka byl fanatik divadla. A právě proto se nechal zneužít k tak hloupé akci, jako bylo v roce 1944 tzv. zkrášlení města a terezínský druhý film.“ (str. 51)

„Já osobně mohu hovořit za rok 1943 a ne 1944. Jak vypadaly jeho poslední měsíce nevím. Jisté je, že jeho ztráta byla jednou z nejtěžších, jakou české divadlo vůbec potkala. Vznášel totiž při každé výpravě osobitý, neopakovatelný a nenapodobitelný tón... Vždyť pracoval pro českou i německou skupinu. Pravděpodobně výčet Zelenkových terezínských prací nebude nikdy úplný.“ (str. 52)

„Zelenka byl Schorschův přítel a uznával Gogolovu „Ženitbu“ za představení zvlášť zdařilé, ostatně jako každý. Kritizoval rád a někdy hodně ostře. Právě proto byly zajímavé jeho přednášky, při nichž vyprávěl poutavě. Elegán se žlutou hvězdou na hrudi živě podával své vzpomínky a názory na evropskou třídu vypravěčů, jako byl náš Hofman nebo Němci, jako byl Arravantino, Pirchan nebo Roller. Jenže to bylo zase přecenění posluchačů. Kolik z nich vůbec vědělo, o kom a o čem je vlastně řeč? Bavili se, jak přednášející nachází jízlivá slova na účet své konkurence. Málo kdo z nich si uvědomil, že právě Zelenka má plné právo kritisovat a odsuzovat, že se na špinavé terezínské půdě utkávají velké směry pojetí divadla tak, jak je prosazovali Němci a zas jak Češi v celoevropském měřítku. Ale neslyšel jsem ho nikdy kritisovat francouzské nebo sovětské výpravčí. Mělo vůbec smysl, že se Zelenka zlobil na bezednou nicotnost „Villona“. Nebo, že se pachtil zbytečně s Georgem Dandinem, z něhož se marně snažil udělat revoluční hru. Nakonec to všechno proti jeho pražskému dílu bylo malé, úplné nic.“ (str. 52)

„Je třeba každému určit to, co mu patří. A Zelenkovi patří jedno z prvních míst, jedno z nejčestnějších. Udělal pro české divadlo i pro Terezín, co bylo v jeho silách a odešel tam, odkud není návratu. Jeho vrazi potrestáni nebyli, ba ani je nikdo nehledal, zdá se, že ani nikdy nebudou. Snad podle sylogismu, že v žádném zákoníku není trest zvlášť odstupňovaný za vraždu velmi talentovaného člověka.“ (str. 53)

V Praze 12. 11. 1972, S 34 834, Ota Růžička, 87 stran. cit. s. 12, 51,52,53.